

TOMMY WIERINGA

De heilige Rita

ROMAN

2017

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM

voor mijn vader, natte eter

en voor marinus

Paul Krüzen spuwde in zijn handen, greep de steel vast en hief de bijl boven zijn hoofd. De stronk op het hakblok spleet maar barstte niet uit elkaar. Vogels die in de bomen beschutting hadden gezocht voor de nacht, vluchtten in de schemering. Door het onderhoud schoten woest kwetterende merels. Paul Krüzen liet de bijl weer neerkomen, telkens opnieuw, tot het stuk eiken in tweeën brak. Toen werd het gemakkelijker. De stukken vlogen in het rond. Houtsnippers overal, lichtvlekken op de bosgrond. De bijl het werk laten doen, had zijn vader hem lang geleden geleerd, maar hij hield er juist van om kracht uit te oefenen.

Een paar bleke sterretjes verschenen aan de hemel. Diep daaronder, op de open plek in het bos, zwaaide de demon met zijn bijl. Hij liet hem knallen als een zweep. Blokken tolden door de lucht. De beuken rondom, sterk en glad als jongensarmen, rilden onder het geweld.

Dit was zijn leven, hij zette hout neer en kloofde het. Zijn hemd plakte aan zijn lijf. Steken in zijn onderrug. Elke klap was raak. Hij deed dit al zo lang, alles met afgemeten, bedwongen haast. Hij moest zweten, het moest pijn doen.

Hij haalde een deoroller langs zijn oksels en trok een schoon ruitjeshemd aan. ‘Ben ervandoor,’ zei hij tegen zijn vader, die zat te lezen onder de lamp.

De avond was fris, er hing een zweem van bleekselderij boven het gras. Met het autoraam open reed hij naar het dorp. Drie steile drempels telde de weg. Verkeersdrempels en rotondes waren een teken van vooruitgang, van een opgeschroefd levenstempo dat afgeremd moest worden, ook in Mariënveen, waar de knuppels zich bijwijlen doodreden in het weekeinde. Eens in de paar jaar zat Paul Krüzen rechtop in bed door de klap, de sirenes en de jankende kettingzagen een tijdje later; de spookachtige weerschijn op de eiken in de bocht van de weg. De volgende morgen zag hij dat er weer een hap uit de bast genomen was. De laatste jaren plaatsten nabestaanden er soms bloemen en foto’s bij.

Paul stopte bij Hedwiges Geerdink voor. Hij belde aan en ging weer in de auto zitten, het portier open. Hij had geen gedachten. Begin juni, het laatste licht aan de westelijke horizon. Even later schoof Hedwiges naast hem. ‘Goedenavond altezaam,’ zei zijn vriend met zijn hoge stem. Twee stemmen had Hedwiges in zich, je wist nooit welke er kwam: zijn hoge piepstem of zijn lage, hese borststem. Wie dat voor het eerst hoorde, zag hem op slag in twee mensen uiteenvallen: hoge Hedwiges en lage Hedwiges. Bakkers Hedwig, zoals ze hem op het dorp noemden. Pietje Piep.

Paul trok zijn benen binnenboord, deed het portier dicht en reed naar het dorp.

Bij Shu Dynasty, voorheen Bar-Feestzaal Kottink, stond Laurens Steggink met een onbekende man bij het biljart.

‘Mannen,’ groette Steggink.

Paul ging zitten aan de kopse kant van de bar, in de nis van schrootjes. Hij was graag gedekt in de rug, als een cowboy, zodat hij iedereen kon zien binnenkomen. Hedwiges schoof op de kruk naast hem. De radio stond op een halve zender, op golven van ruis klonk *Die Sonne geht unter in Texas*.

Mama Shu zei ‘hai Paul’ en ‘hai Hedwig’, en zette een flesje Grolsch voor Paul neer en een glas cola voor Hedwiges. De piraat bedankte cafetaria’s, loonbedrijven, houtzagerijen en sloperijen voor hun steun aan de zender. Paul wist hem te zitten, in een schuur achter aan de Tien Ellenweg; soms was de doffe basdreun tot in de wijde omtrek te horen.

Steggink boog voorover en spiedde langs zijn keu. Hij nam de tijd. Hij kon goed biljarten. In dienst geleerd tijdens de lange, lege uren in de onderdeelbar in Seedorf.

Paul Krüzen had met Hedwiges Geerdink en Laurens Steggink in de klas gezeten.

Met Steggink had hij op een dag een ondergrondse hut gebouwd in het bos. Ze zouden er slapen. Ze roosterden bevroren frikadellen boven een rokerig vuurtje en rolden hun slaapzak uit, maar toen het donker werd schrok Paul terug voor een nacht in het hol tussen de spinnen en de pissebedden en fietste naar huis terug. Steggink bleef alleen achter. Hij was niet bang voor het donker.

De vriendschap was voorbijgegaan; Paul had steeds meer een afkeer gekregen van zijn streken en verhalen, alsmede van het vettige paardenstaartje in zijn nek. Op Theo Abbinks

drieëntwintigste verjaardag had Steggink drie kittens van Theo's vriendin de nek omgedraaid en in het weiland ge-gooïd. Zijn verweer: hij was dronken en had een hekel aan katten.

De stilte tussen hen had zo'n twintig jaar geduurd.

Toen Steggink op een dag werd veroordeeld voor een wietplantage bij de ouders van zijn verloofde in de schuur en valse zaken op Marktplaats, was Paul niet verbaasd geweest. Niemand eigenlijk. Je zag het aankomen. Laurens Steggink had geen biografie maar een strafblad. Zijn ex deed het nog altijd in haar broek voor hem.

Toen hij vrijkwam had hij zijn zaken naar de overzijde van de grens verplaatst. In een voormalige drukkerij op een armetierig industrieterrein buiten Stattaau bestierde hij een bordeel met meisjes uit de hele wereld. In Club Pacha zat hij met zijn lange lijf op een barkruk met een frisje voor zich en een telefoon aan het oor. Hem ontging niets. Maar vandaag was het maandag en op maandag was de club gesloten.

Paul stak soms de grens over in de hoop een van zijn favorieten te treffen, de mateloze Thong uit Bangkok of liever nog de moederlijke Rita uit Quezon. Wie meende dat liefde waar je voor betaalde niet kon bestaan, kende hun vurige harten niet.

Dof raakte de bal de lange band, schampte de gele bal en klostevol op de rode. Een fijn geluid, vond Paul, dat van een rake stoot, met kracht en vertrouwen geleverd.

Nog tweemaal legde Steggink aan voordat hij miste. De andere man koos positie, zijn gezicht verscheen onder de lamp. Bleke ogen, een Pool ongetwijfeld, het gebogen lijf

zwaar van reuzel en varkenspoten. Paul kreeg ze weleens op het erf, de Mareks en de Wojcieks, er viel weinig aan ze te verdienen. Maar je moest rekening houden met de uitzondering. Zoals de handelaar uit Wrocław die hem een wonder toonde: een kofferbak vol Russische zomeruniformen uit de Grote Oorlog, met de onderscheidingen er nog aan.

De Pool stootte. De ballen huppelden over het laken.

Schichtig kwamen de Hennies binnen en schoven naast elkaar aan de bar. Ze bogen zich over hun nieuwe telefoon, het beeldschermlicht legde een blauwe gloed op hun gezichten. Na een tijdje keek de vrouwelijke Hennie op en vroeg: ‘En met je vader, Paul?’

Paul Krüzen wiebelde met zijn hand. Wat had het voor zin om nog eens te vertellen over het dagelijks desinfecteren van de wond op zijn vaders scheenbeen die maar niet dichtging? Eerdaags moesten ze er weer mee naar het ziekenhuis.

Negenenveertig jaar waren ze nu in elkaars leven, zijn vader en hij. Op een dag niet ver van nu zou hij alleen achterblijven in de Saksische boerderij op de Muldershoek, waar hij tot vreemdheid en gesprekken met zichzelf zou vervallen.

De biljartklok zoemde. Steggink nam een vijftigcentstuk van het stapeltje op de klok en wierp het aan de zijkant in het apparaat.

De Hennies bogen zich weer over hun nieuwe Sony Xperia. Wat je al niet kon doen van je uitkering. Thuis hadden ze de kindjes al op bed liggen. Je wist niet of het mocht, dat zulke mensen zich voortplantten, maar het onheil was

al geschied; buiten het toezicht van een of andere instantie hadden ze hun ongeluk tweemaal vermenigvuldigd.

Met Theo Abbink en Alfons Oliemuller was het gezelschap eenzaten even later zo'n beetje compleet. Asbakken werden bijgezet. Het rookverbod was tot deze streek nog niet doorgedrongen. De wet had, eer ze Mariënveen bereikte, veel van haar kracht en glans verloren.

Toen het bergje munten op de biljartklok was opgebruikt, schroefden Steggink en de onbekende man hun biljartkeus weer uit elkaar als huurmoordenaars en schoven de helften terug in de draagtas.

De bar was nu tot de laatste kruk bezet. Alfons Oliemuller keek mee over de schouder van de mannelijke Hennie en zei: 'Daar moet je 4G voor hebben. In Kloosterzand hebben ze 4G, hier is-t niet wat.' En voort ging het gesprek, over de buigbaarheid van de nieuwe iPhone en de productiefout in de behuizing van de Galaxy Note. Het gesprek verstomde toen Steggink zijn arm als een zwaard door het gezelschap boorde. Iedereen zweeg verbluft, alsof hij een handvol winnende kaarten op tafel legde.

'Wat is dat dan?' vroeg Oliemuller.

'Wat dacht je,' zei Steggink.

Oliemuller nam de smartphone uit zijn hand en keerde hem om. 'Gresso,' las hij voor.

'Made in Rusland,' verklaarde Steggink. Hij grijnsde naar de onbekende Poolse man.

Het object lag obsceen te glanzen in Oliemullers hand. Ze keken er met zijn allen naar zoals ze ook naar Stegginks Ferrari hadden gekeken toen hij er de eerste keer mee kwam

voorrijden. Als horigen langs een zandweg die voor het eerst een automobiel voorbij zien stuiven. Had-ie getoeterd, dan waren ze op hun knieën gezonken en hadden een kruis geslagen.

Stegginks bloedrode Ferrari Testarossa, zijn zonnwagen – zo goed mocht het geen mens gaan. En al helemaal geen gelijke, een jongen uit de Zouavenstraat, die ze hadden zien vallen en opstaan, vallen en opstaan, helemaal tot aan waar hij nu was.

‘Beetje klein beeldscherm wel, vinnik,’ zei Oliemuller uiteindelijk.

‘Saffier,’ zei Steggink. ‘En die kast, da’s goud en Afrikaans zwarthout, die kast.’

‘Shi-it,’ bracht Abbink uit.

Aan het verre eind van de bar zette Paul Krüzen de bierfles aan zijn mond zonder zijn blik van hen af te wenden. Zijn wijsvinger rook naar bedorven ui.

‘Zijn er geen twee van op de wereld,’ zei Steggink genoeglijk.

‘Maar dat beeldscherm dan?’ zei Oliemuller.

Steggink stak zijn kin naar voren. ‘Wat dan?’

‘Nou,’ zei Oliemuller aarzelend, ‘t is niet echt groot of zo.’

‘Dat heet *design*,’ zei Steggink stuurs. ‘Van een Italiaanse meneer waar jij nog nooit van hebt gehoord.’

Daarop was het een tijdje stil. Op de radio deed de piraat de groeten.

‘Dat die Italiaanse meneer zo van kleine schermpjes houdt,’ monkelde de mannelijke Hennie toen verbaasd. En Theo Abbink zei vrolijk: ‘Kreeg je d’r een vergrootglas bij, Laurens?’

Het gezelschap barstte in lachen uit, en herstelde zo hun geschonden eigenwaarde.

In de negentiende eeuw waren hun voorvaders kleine bezitters geworden. Een lapje grond, een koetje en een boerderijtje. Toen de prijzen nog goed waren hadden de laatste twee generaties alles weer verkocht wat hun voorouders zo moeizaam bijeen hadden geschraapt, en waren in de nieuwbouw gaan wonen. Opnieuw waren ze landloze boeren geworden, en keken met kleine, hebzuchtige oogjes bij elkaar naar binnen, omdat ze hun eigen welvaart nauwlettend vergeleken met die van de burens.

Ming, de volwassen dochter van het echtpaar Shu, slofte op slippers achter de bar en sprak vrijmoedig steenkolenengels met de vreemdeling. Toen Paul Krüzen uit gespreksflarden opmaakte dat het om een Rus ging en niet om een Pool, knorde hij van afkeuring. Russen, hij moest ze niet, hier niet en in de all-inclusiveresorts in Thailand of de Filipijnen niet, waar hij eens per jaar een paar weken met Hedwiges Geerdink verbleef.

Mama Shu veegde over het beeldscherm van haar telefoon. Met duizend dunne draden hing ze aan een ver land. Haar lichaam was hier maar haar gedachten waren in een beroete miljoenenstad in Zuidwest-China. Ze wist eerder van een aanslag in Chengdu dan van een auto-ongeluk verderop in de straat.

De Rus, die aanvankelijk zijn gemak hield, riep steeds luider 'heya Mutti!' als hij bier wilde. Toen hij de mannelijke Hennie op zijn schouder ramde en 'Za gollandsko-roeskoejoe droezjboe!' riep, wist iedereen dat ze die avond

getuige zouden zijn van een Slavische dronkenschap in Shu Dynasty, die ermee zou eindigen dat de hele familie Shu achter de klapdeur vandaan kwam om de grote Rus naar buiten te werken.

Paul Krüzen zette zich schrap. Je wilde niks missen maar moest er tegelijkertijd bij wegblijven. Naast hem zat Hedwiges te urmen over de uitzending van rrv Oost waarvan hij het woord ‘krimpregio’ onthouden had. Een goed woord, vond Hedwiges, het paste precies bij het tempo waarmee het klantenbestand van zijn kleine kruidenierszaak uitdunde. ‘Ze gaan me allemaal dood,’ zei hij. ‘Vorige week Ullie nog.’

‘Ullie?’ zei Paul onwillig.

‘Van Tonnie. Woensdag is de begrafenis. Ik hou niemand over zo.’

‘Jij bent toch allang miljonair, Hedwig!’ zei de vrouwelijke Hennie plots met luider stem.

Hedwiges knipperde met zijn ogen alsof iemand zijn bril had afgepakt. Schoor hij zich eigenlijk, vroeg Paul zich op eens af. Hij kon het zich van hun vakanties niet herinneren. Misschien had hij helemaal geen baardgroei. Zijn wangen waren glad en bleek als was.

‘Wat nou, Hedwig,’ zei Laurens Steggink, met zijn ellebogen op de bar en een bierfles tussen zijn grote handen geklemd, ‘bi-j miljonair?’

Hedwiges stak zijn kaak naar voren in een zeldzame aanval van koppigheid en maakte zich lang. Hij kraaide: ‘Jazers ben ik miljonair!’ Hij knikte, snoof en zei met zijn hoge stem: ‘Dik. En wat dan nog?’

De nauwelijks merkbare hapering in de tijd. Met zenuw-

achtig gegrinnik kwam het leven weer op gang. Het kon waar zijn, Bakkers Hedwig miljonair, ze kenden allemaal de verhalen van schraperige boeren die na hun dood plots schathemeltjeriek bleken te zijn. Hedwiges Geerdink voldeed aan het profiel. Altijd de hand op de knip, als ze er zo over nadachten – hij gaf drie euro uit als Paul er dertig uitgaf. Hij bestelde altijd maar een halve portie babi pangang of nasi goreng maar jatte de kip van Paul z'n bord.

Steggink trok met zijn schouders. 'Da's mooi toch?' Hij keek om zich heen. 'Die Hedwig, of niet dan.'

'Dom,' zei Paul zacht.

't Is toch zo, dan ga ik er toch niet over liegen?' zei Hedwiges schril.

Paul schudde zijn hoofd. Klein blijven, hij had het hem vaker gezegd, altijd kleiner en dommer lijken dan de anderen. Niks hebben en niks kunnen, dat kennen ze, daar kunnen ze mee leven. Maar zo'n avond was het niet voor Hedwiges Johannes Geerdink, die wilde nu eens uit zijn schrale, bleke vel stappen en genieten van de twijfel die hij had gezaaid. Hedwiges de *mil-jo-nair*, jazekers!

Paul zag het aan hoe hij zijn glas aan de mond zette en probeerde te drinken als een man. Ergens in hem lag een verborgen voorraadge testosteron opgeslagen dat hij nu had aangesproken. Natuurlijk had Hedwiges geld zat, maar hij leefde als een kerkrat, altijd bang dat hij alles zou verliezen en berooid zou sterven. Daarom dat hij zich alvast gedroeg alsof hij niks, niemendal had.

Hij had grond verkocht, wist Paul, hier wat en daar wat, en achter De Steenkoele zelfs een paar hectare voor de nieuwbouw. Grond was goud, en Hedwiges had er een on-

bekende hoeveelheid van, sinds 1911 cent voor cent ver-
diend met schepels boekweit en bonen in de kruideniers-
winkel aan de Bunderweg.

En nu wist iedereen het.